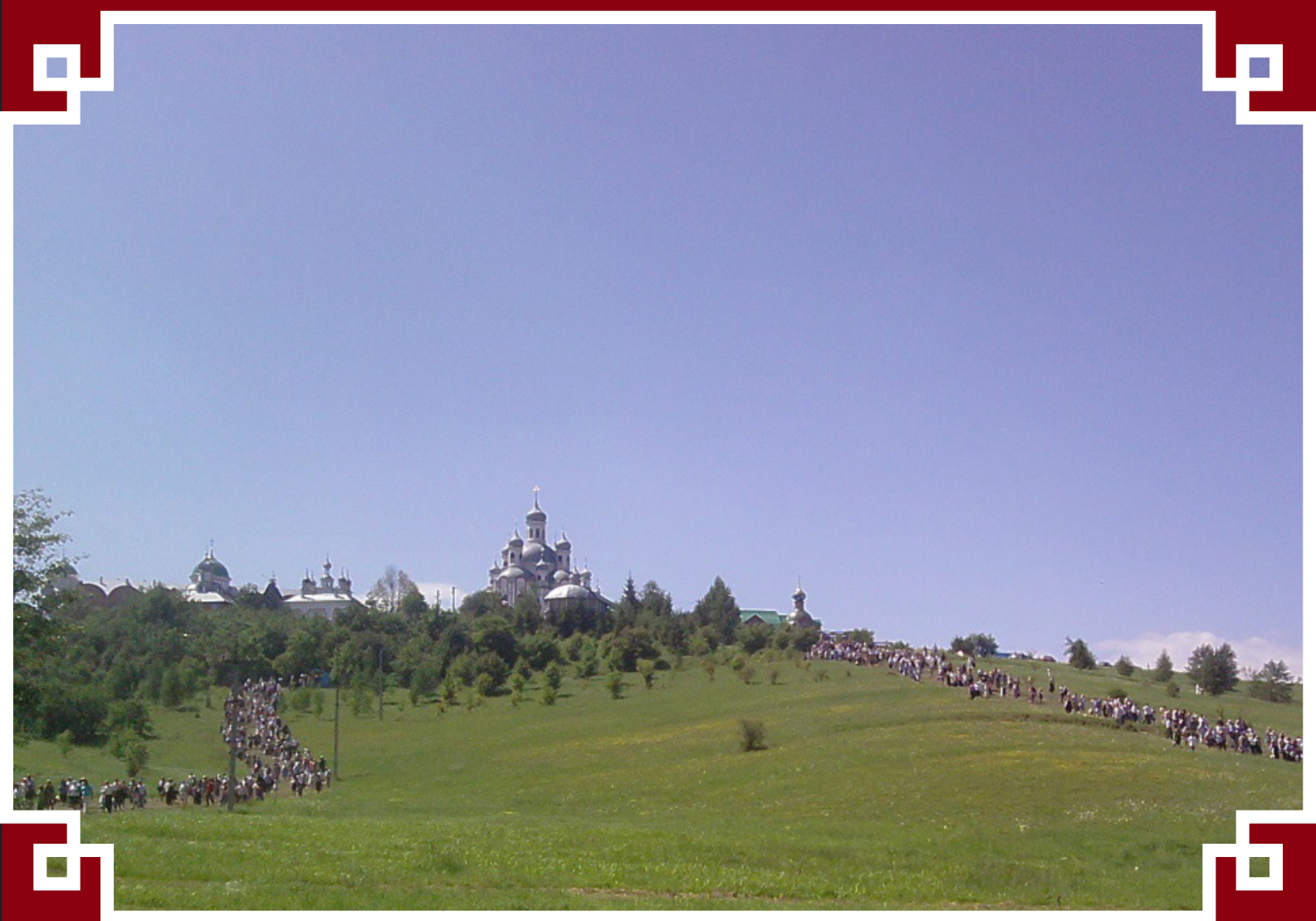
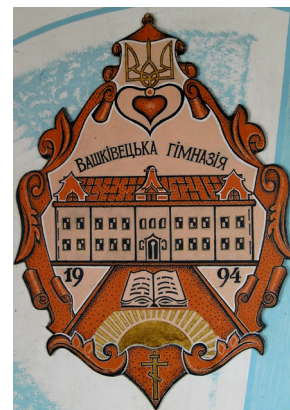
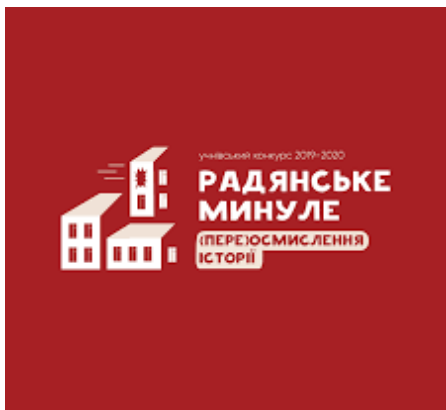

БЕЗ БОГА-ДО КОМУНІЗМУ

**АТЕЇСТИЧНА ПРОПАГАНДА
В М. ВАШКІВЦЯХ**

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОВЕДЕНО У РАМКАХ ПРОЕКТУ «РАДЯНСЬКЕ МИНУЛЕ»

АВТОРИ:

ПОПОВИЧ ОЛЕКСІЙ, тьютор, учитель історії, правознавства та громадянської освіти НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

ОРЧУК ДІАНА, учасниця, учениця 11 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

КАРПЮК АННА, учасниця, учениця 11 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

ОНАЧУК ІВАН, учасник, учень 9 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

ЛИСАН МИХАЙЛО, учасник, учень 11 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

ПРІНЬКОВСЬКИЙ РОМАН, учасник, учень 11 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського».

САВЕНКО ІГОР, учасник, учень 9 класу
НВК «Вашківецька гімназія ім. І. Бажанського»;

ЗМІСТ

АТЕЇСТИЧНА ПРОПАГАНДА У М. ВАШКІВЦЯХ
ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ 3

СТАНОВИЩЕ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.
МИКОЛАЇВСЬКА ЦЕРКВА 9

АННИНА ГОРА.
СВЯТО-АННИНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ МОНАСТИР 13

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА
СВ. ОЛЬГИ ТА ВОЛОДИМИРА 17

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА
УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ 20

У 1940 році Буковина опинилась у складі СРСР. Протягом майже року буковинці відчували, що таке радянська влада. З другим приходом у 1944 році тоталітарний режим проявив себе сповна. Колективізація, індустріалізація, масові репресії - складові радянської влади на Буковині. Ще одним напрямком стала ліквідація церков та поширення атеїстичної пропаганди.

У 1950-х роках місцеві органи влади активізують атеїстичну роботу. Забороняють колядувати, молоді – відвідувати храмові свята, виготовляти церковну атрибутику, служити у жнива, виголюшувати проповіді, нести покійника з хрестом на цвинтар тощо. З другої половини 1950-х рр. владні органи почали цікавитися кількістю відвідувачів церков, особливо на великі престольні свята. Відділи пропаганди районних, міських та обласних органів компартії вимагали від місцевих виконкомів влади звітувати їм про кількість чоловіків, жінок, дітей різних вікових категорій, які відвідують церкву.

З метою посилення контролю за діяльністю священиків РПЦ Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про профспілкове обслуговування осіб, які працюють робітниками і службовцями у релігійних організаціях» від 5 жовтня 1956 р. У постанові наголошувалось, що всі трудові конфлікти, які виникатимуть серед категорії духовних працівників, будуть вирішуватись через профспілки. Проте наказ цей не виконувався, натомість давав можливість контролювати діяльність служителів культу. До наступних заборон відносимо заборони хрещення дітей у церквах. Уповноважений Ради у справах Руської Православної Церкви по Чернівецькій області Є. Проценко від імені чернівецького єпископа Євменія (Хорольського) листом від 18 серпня 1956 р. заборонив хрестити

ІЗ СПОГАДІВ О. ГЕОРГІЯ НАСТОЯТЕЛЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ УПЦ

«... Партійні діячі майже всі хрестились, вінчались. Хоронили по нових обрядах, а потім запрошували священника, який «запечатував могилу».

УРОЧИСТА ЦЕРЕМОНІЯ ВЕСІЛЛЯ.
ВЛАДА БУЛА СКРІЗЬ. 1970-ТІ РОКИ

ПРО АТЕЇСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ ХІМІЇ, БІОЛОГІЇ, СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА

«По першому питанню порядку денного із звітами виступили вчителі-предметники.

1. Тов. Марчук Р. М. – вчитель суспільствознавства.

На уроках суспільствознавства проводилось атеїстичне виховання при вивченні таких тем:

«Матерія і рух», де протиставляється релігійне уявлення про створення світу, матеріалістичні про вічність матерії в часі і безмежність у просторі.

«Закони діалектики», де учні дізнаються про джерело руху, руйнуються релігійні уявлення про першопочтовх.

«Свідомість – властивість високоорганізованої матерії» вказується протилежність релігійним уявленням про неможливість пізнання світу і активного втручання людини в природу.

Навіть така тема як «створення матеріально технічної бази комунізму» не обходиться без атеїстичного виховання, адже кожен переконався, що всі блага створюють самі люди, кожен з них, учнів вечірньої школи, а не бог.

2. Тов. Федосюк Г. А. – вчитель хімії.

Протягом навчального року приділялась значна увага атеїстичному вихованню на уроках хімії.

В темі «Азот і фосфор» розповідаю про поширення фосфору в природі, де пояснюю, що таке «блукаючі» вогні. Учні доводяться, що це не надприродне явище, а окислення білого фосфору, який виділяється при розкладанні решток рослинного і тваринного організму.

Проходячи тему «Попутні і нафтові гази» розповідаю про «святищенні» вогні чому вони виникли.

Вивчаючи будову атома звертаю увагу, що атом подільний. Розповідаю, з яких частин складається атом. Цим самим доводжу до відома учнів, що матеріал складається з найменших частинок, перебуває в безперервному русі.

Атеїстичне виховання проводилося і при вивченні ряду інших тем, це таких як: «Каучук», «Твердість води і способи її усунення», «Мінеральні добрива» та інші.

3. Тов. Лучик Л. С. – вчитель біології.

На уроках біології на протязі навчального року проводиться атеїстична робота. Атеїстичне виховання проводиться при вивченні таких тем: «Історія відкриття клітини», «Донаукові уявлення про походження життя», «Сучасні теорії походження життя на Землі», «Метафізичні уявлення про природу». Вивчаючи тему «Метафізичні уявлення про природу» розвиваючи суть метафізичного світогляду, який полягає в уявленні, що вся природа абсолютно незмінна, розповідала учням про те, що ці уявлення про незмінність усієї природи і споконвічну доцільність підтримувала церква.

Педрада вирішила: (по 1-му питанню)

1. Зобов'язати вчителів т. т. Федосюк Г. А., Лучик Л. С., Марчук Р. М. ширше використовувати атеїстичну літературу під час підготовки до уроків, тісніше пов'язувати програмовий матеріал з атеїстичним вихованням.

2. Рекомендувати усім вчителям-предметникам на уроках широко використовувати досягнення науки і техніки, суспільних явищ з метою формування в учнів діалектико-матеріалістичного світогляду.

3. Класним керівникам вести атеїстичну роботу і в позаурочний час. Організувати поїздку учнів-виробничників в планетарій м. Чернівці.

ПРОТОКОЛ № 3 ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ ВАШКІВЕЦЬКОЇ ВЕЧІРНЬОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
ВІД 9 ЛЮТОГО 1973 РОКУ.

дітей узимку, аргументуючи тим, що вони можуть застудились.

У 1961 році, період прийняття т. зв. «третьої програми партії», комуністична партія заявляла, що молоде покоління радянських людей житиме при комунізмі. Відповідно, його потрібно виховувати на атеїстичних та інтернаціональних (космополітичних) переконаннях. Не можна оминати той факт, що боротьбу з релігією на місцях часто вели представники місцевого населення, свідомість і волю яких зламала радянська влада. З цього приводу влучно висловився провідник ОУН Степан Бандера: «Ця система охоплює і пронизує цілий СРСР, всіх людей і все життя. Терор морально-духовний, економічний. Сексотство пронизує цілу державну систему виробництва, військо, школу, родину, церкву, вдирається до сповідальниці. Це найсутніша система большевизму».

У руслі атеїстичного наступу обком партії наказував впроваджувати у життя радянські обряди. У ті часи в селах нагнітався процес створення у колгоспах комсомольських молодіжних бригад. Випускникам шкіл забороняли виїжджати на роботу у міста, не видавали паспортів.

На фоні антицерковних дій Чернівецький обком КПУ почав організовувати в районах атеїстичні семінари з агітаторами й лекторами, завідуючими атеїстичними секціями. Діяло близько 900 членів груп допомоги обласному уповноваженому Ради з питань релігій. Лише за один рік комісії здійснили 190 перевірок, що стосувалися нелегального проведення священиками обряду хрещення дітей вдома, затягування богослужінь, відвідувань церков дітьми. Детально перевіряли стан церковних фінансів, збір коштів тощо. При кожній місцевій раді рекомендували створити «ради, або комісії з впровадження нових радянських обрядів».

Вижницька райрада звітувала про те, що у них атеїстична робота ведеться планоно. Одним із пунктів плану передбачав заборону колядувати. Напередодні великих престольних свят до сільських рад запрошувалися члени двадцятки на інструктивні наради, на яких йшлося про скорочення часу богослужінь та недопущення на них учнівської молоді. У святкові дні всім членам комісій з організації контролю за діяльністю духовенства і релігійних громад давалися індивідуальні завдання. Правда, не всі члени комісій працювали з повною віддачею. Багато із записаних до їх складу не бажали «ускладнювати своє життя з Богом». Таких людей виключали з атеїстичного активу, «брали на замітку», заміняли іншими.

ІЗ СПОГАДІВ МІСЦЕВОЇ ЖИТЕЛЬКИ ЛЮДМИЛИ ПОПОВИЧ

«... Я працювала вчителькою. Свого сина хрестила у домі священика з Віженки. Як мою маму ховали я не заходила до церкви...»

У ЧАСИ СРСР ЗАМІСТЬ ХРЕСТИН ВІДБУВАВСЯ ОБРЯД, ЯКИЙ У НАРОДІ
НАЗИВАЛИ «ЗВІЗДИНИ». ФОТО. 1985 РІК

ІВАН МИКОЛАЙЧУК ПІД ЧАС ЗЙОМОК ФІЛЬМУ «ТАКА ТЕПЛА, ТАКА ПІЗНЯ ОСІНЬ

Вперше про Вашківецьку Переберію дізналися із фільму «Така пізня, така тепла осінь» режисера Івана Миколайчука, який відзнятий у 1981 році на Київській кіностудії ім. О. Довженка. Іван Миколайчук народився у сусідньому селі Чортория, Кіцманського району. Його часто можна було побачити у Долішньому куті на Переберії. Один із епізодів фільму відзнятий у Вашківцях, показує місцеву традицію. Для того, щоб радянська цензура не заборонила фільм, поряд із традиційними переберійними персонажами вийшли Дід Мороз та Снігурочка.

КОЗАКИ, БУК-ШАНДАР, ВУЛАНИ, МАЛАНКА. ФОТО. 1970-ТІ РОКИ

ІЗ СПОГАДІВ МИКОЛИ МАРЧУКА, МАЙСТРА ПЕРЕБЕРІЙНИХ МАСОК

...Цікавий момент був, коли за радянських часів я зробив «Кубинську делегацію». Усі маски були зроблені під «мулатів» з платтями, біжутерією та текстами англійською мовою, які вчили у школі. Для загалу вони були незрозумілі. У цей час проходили міський голова та міліція. Я розібрався в ситуації та почав розмовляти англійською. Склалося враження, що дійсно люди приїхали з-за кордону та побоялися не тільки ловити, але просто підійти ближче...

ІЗ СПОГАДІВ ДМИТРА БОРЦЯ

«... Всі. Всі вчителі на колядники ходили бригадами. Ловили з зіздами. Тільки до дорослих не йшли. Нас Було шість-сім вчителів, які мали свій маршрут...

... На Паску, до 24 год., усі були у міській раді. Потім рано контролювали дітей, які йшли святити паску. Записували. А що робити. Ми були як опудало. Я за своє життя нікого не зловив. Директор школи сказав і пішли. Люди йшли святити паску, а ми вистроїлись як індіюки. І нічого не можна було зробити. Ніхто з учителів не мав права відмовитись. Звільнення. На Паску я проводив змагання з футболу межи класами. Так, щоб діти не йшли до церкви...

... Я маму свою хоронив. Тайно взяв священника і він все зробив ночью. Дітей тайно хрестив. Тихенько...»

ІЗ СПОГАДІВ МИРОСЛАВА САМУЛЯКА

«... Дітей хрестили дома. Це був секрет, не дай Бог.

Я був вчителем. Я проводив виховні години, бесіди. Приходила коляда. Приїздила ціла комісія. Нас розподіляли по кутах. Ми були пугала. А батьки водили дітей і каже: «Немаєш права!»...

На Великдень йшли чергувати переважно мужчини. Я завжди переважно ставав за дерево, щоб мене менше бачили. А дехто йшов до церкви. Був такий покійний Мойсюк. А йому давали писанку, пома-ну. А ці, що приїздили з області і мали одне місце, де готувалася вечеря. І все це партійне керівництво йшло на вечерю. Їли, пили і поїхали.

Освятчували паску до шостої ранку. А потім на стадіон. Проводили змагання. У понеділок - збір металолому. Ми сидимо у школі, а діти носять. У вівторок здавали списки, скільки дітей не було в школі, а потім получали пілюль.

Канікули були до сьомого січня. А потім збори. Хто колядував, хто ходив з зіздуою.

В атеїстичній роботі все більше робиться наголос на виховання молоді, адже людей старшого й середнього віку перевиховати складніше. Обласні керівні органи почали вимагати звітні матеріали про те, скільки дітей перебувало у церквах або скільки дітей хрещено з сімей різного соціального стану. Як правило, місцеві органи, навчені фабрикувати дані, подавали таку статистику, яку вимагало керівництво. Особливу увагу представники органів радянської влади звертали на обряд хрещення дітей. Від священників вимагали здійснювати його тільки у церкві, а дані про охрещених обов'язково заносити в церковну метричну книгу. Священників зобов'язували щомісячно звітувати про кількість охрещених дітей, а також про їхніх батьків.

Радянські ідеологи добре усвідомлювали, що для атеїзації населення необхідно «правильно» виховувати громадян ще з дитячого віку, тому влада активно боролася із відвідуванням церков дітьми та їхньою участю в богослужіннях. У 1970 р. Чернівецька обласна рада підбивала підсумок щодо присутності дітей у найбільші релігійні свята. Для перевірки у райони напередодні свят розіслали листи з вимогою створити з активістів групи контролю за відвідуванням храмів.

Початок 1980-х років характеризувався спонтанною активізацією церковних обрядів. Люди писали у вищі інстанції скарги на безпідставне закриття церков, натомість їм відповідали, що церкви закриті обґрунтовано і будуть освоєні під соціально-культурні установи тощо. У деяких храмах самовільно дзвонили у дзвони, деякі комсомольці бажали вінчатися у церкві. Священників попереджували, що вони не мають права вінчати комсомольців, хоронити покійників у супроводі церковних хоругв, хрестів та церковних дзвонів.

Влада систематично перевіряла інформацію про звершення релігійних обрядів у районах області.

СТАНОВИЩЕ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ. МИКОЛАЇВСЬКА ЦЕРКВА

Найдавнішою спорудою, яка збереглася у нашому місті є церква св. Миколая. Розташована в центральній частині міста на рівнинній місцевості.

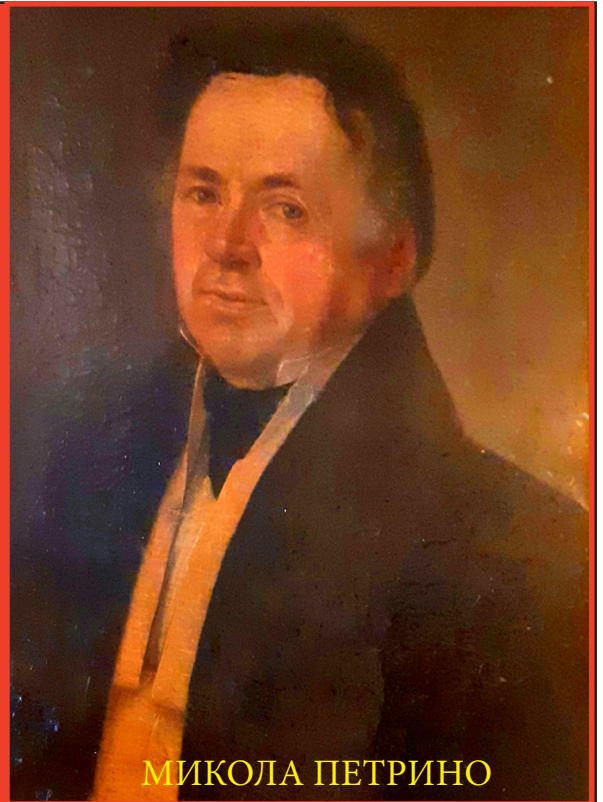
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ

Будівництво розпочав своїм коштом барон Микола Петрино у 1834 році. Церква ще будувалася, а Богослужіння вже відбувалися. Напевне служили в тимчасовій каплиці. Бувало, що служили по три священника.

У 1874 р. відбулося урочисте освячення храму єпископом Євгенієм Гакманом. На вершині церкви встановили дзвіницю з місцевим годинником.

Австрійська влада всіляко підтримувала та розвивала храм. Плащаницю, якої до того часу не було у храмі, привезли волами з Відня (Австрія). Богослужбове Євангеліє було передано у подарунок митрополитом Буковини та Далмації Аркадієм (Чуперкович) – барону Миколі Петрино 12 листопада 1896 року.

За сприяння меценатів та діячів того часу церква отримала ще багато інших богослужбових предметів. Загалом австрійський період добре позначився на розвитку храму, чому допомагала влада та благочестиві люди, котрі переживали і відбудовували Православ'я у Вашківцях.

МИКОЛА ПЕТРИНО

ЦЕРКВА СВ. МИКОЛАЯ. 1950-ТІ РОКИ

ЦЕРКВА СВ. МИКОЛАЯ. 2020 РІК

Споруда мурована, потинькована, однонефна, тридільна. Стоїть на низькому цоколі. Збудована з цегли в стилі пізнього класицизму. До квадратної в плані нави з заходу примикає трохи ширший, прямокутний нартекс, зі сходу – вужча квадратна вівтарна частина, обабіч якої прибудовані менші за висотою й шириною, теж квадратні ризниці. Нава з нартексом накрита чотирисхилим дахом, вівтарна частина і прибудови обабіч неї – трисхилими. Стіни завершені антаблементом з розвиненим профільованим карнизом, роги споруди підкреслені широкими тосканськими пілястрами і рустами. Головний фасад акцентований квадратною триярусною вежею, накритою чотиригранною зімкнутою зі заломом банею; в стінах середнього ярусу прорізані арки з архівольтами і дерев'яними жалюзі. Головний портал – прямокутний з профільованими обрамленнями; в бічних стінах прорізані прямокутні вікна з лучковими перемичками і великі півциркульні з архівольтами і замковими каменями.

В інтер'єрі нава перекрита низьким сферичним склепінням, яке опирається безпосередньо на пів пружні арки і сферичні паруси; вівтарна частина і бічні прибудови мають парусні склепіння. Нартекс розділений на три частини: середня і північна перекриті парусними склепіннями, в південній влаштовані сходи, які ведуть на хори, відкриті до нави широкою аркою. Іконостас мурований, триярусний; перший високий ярус розчленований коринфськими пілястрами з канелюрами, завершений антаблементом з профільованим карнизом на моду льонах, оздоблений пишною позолоченою ліпниною і різьбою. Створений одночасно з церквою. Ікони виконав художник Пфайфер (І. Руфісевич – напис на іконах), він же у 1913 р. реставрував портрет фундатора в ризниці, намальований на полотні невідомим художником у 1834 році (напис на тильній стороні портрета). Пам'ятка є зразком мурованого монументального будівництва ХІХ ст.. на території Буковини.

ЦЕРКВА СВ. МИКОЛАЯ.
СВЯЩЕННИК РАЗОМ З ПАРАФІЯНАМИ. 1950-ТІ РОКИ

У 1940 р. на території Буковини, після встановлення радянської влади, діючими були 417 православних церков і два монастирі.

У Чернівецькій області в 1945 р. була створена окрема православна єпархія, архіреї якої мав титул єпископа Чернівецького й Буковинського.

У 1949 р. Чернівецький відділ у справах архітектури на вимогу уповноваженого Ради у справах Руської Православної Церкви по Чернівецькій області склав список із більш ніж 80 церков, які вважалися пам'ятками архітектури станом на поточний рік. Церковні громади обкладалися непосильними податками, які примушували сплачувати державі. Також немало частину грошей вони повинні були віддавати Московській патріархії.

Друга світова війна і повоєнний період важко відобразилися на житті храму і на місті загалом. Священники в цей період часто змінювалися: рік, півроку.

У 1956 р. в СРСР пройшов XX з'їзд компартії, на якому затавровано культ особи Сталіна. Настав короткий період хрущовської «відлиги», який, однак, виявився несприятливим для релігійних конфесій. Станом на цей рік у Чернівецькій області нараховувалося 362 церкви, 1 молитовний дім, 2 монастирі – чоловічий Івана Богослова (12 ченців) і жіночий Введення Пресвятої Богородиці (30 черниць). Церковнослов'янською мовою відправлялися богослужіння у 71 церкві, церковнослов'янською з українською – у 211 церквах, молдавською – у 21 церкві, румунською – у 59 храмах. 31 серпня 1956 р. Рада Міністрів УРСР прийняла постанову про переоцінку церковних будівель у бік збільшення, метою якої було підвищення податкових ставок на церковне майно.

Перші планові заходи щодо закриття церков у Чернівцях відбувалися в 1960 р. після ліквідації в місті жіночого монастиря. Через рік у Чернівцях було закрито шість церков, у Вашківецькому районі три церкви. Станом на 3 січня 1960 р. в області було закрито 65 храмів. Водночас почалася масова ліквідація каплиць і хрестів: у Вашківецькому районі було закрито 44 каплиці, зруйновано 72 хрести.

ЦЕРКВА СВ. МИКОЛАЯ.
СВЯЩЕННИК ПІД ЧАС БОГОСЛУЖІННЯ. 1950-ТІ РОКИ

З метою посилення контролю за діяльністю релігійних організацій Рада Міністрів СРСР 16 березня 1961 р. прийняла постанову «Про посилення контролю за виконанням законодавства про культу», в якій пояснювались правила інвентаризації церков, наголошувалось, щоб закриття церков відбувалось без участі населення. Цього ж року Міністерство фінансів СРСР видало вказівку щодо обкладання податками всіх служителів культу.

У атеїстичний період 1950-60-х років поставало питання про закриття храму у Вашківцях, але завдяки Божому промислові та мудрому рішення голови міської ради Тихонової Раїси церкву жодного разу так і не закрили. 17 років священником був о. Михайло Гуцуляк.

У 1954 р. священник протоієрей Каспровський зробив капітальний ремонт церкви.

Завдяки місцевим жителям та церковній двадцятці було зроблено хоч і простий, але досить гарний для того часу ремонт всередині храму.

У період «застою» продовжувалося нищення православних храмів, зазнавали переслідувань священники. Натомість відбувалося виховання атеїстичних кадрів та впровадження нових радянських обрядів тощо. У Чернівецькій області атеїстичній роботі приділялася особлива увага, адже цей регіон вирізнявся високим рівнем релігійності. Для більш оперативного керівництва у боротьбі з релігією компартія збільшила кількість посад в апараті обласного уповноваженого Ради в справах релігій. На допомогу Є. Проценку призначили П. Уричева, колишнього працівника правоохоронних органів, який курував протестантські організації краю. Було розширено і республіканський апарат, який складався з уповноваженого і двох заступників, відділів православної, старообрядницької, католицької і протестантських церков, іудейської конфесії і сект, канцелярії – разом на 15 осіб.

З 1988 р. богослужіння проводить митрофорний протоієрей Георгій Зозуля. До 1000-ліття Хрещення Русі, на запрошення о. Георгія, художники з Львівщини було зроблено розпис церкви. Вартість розпису склала 52 тис. крб.

В 1990 році почалася боротьба між релігійними конфесіями. Віряни ночували в церкві доти, поки її залишили в спокою. В церкві відбуваються богослужіння і в даний час.

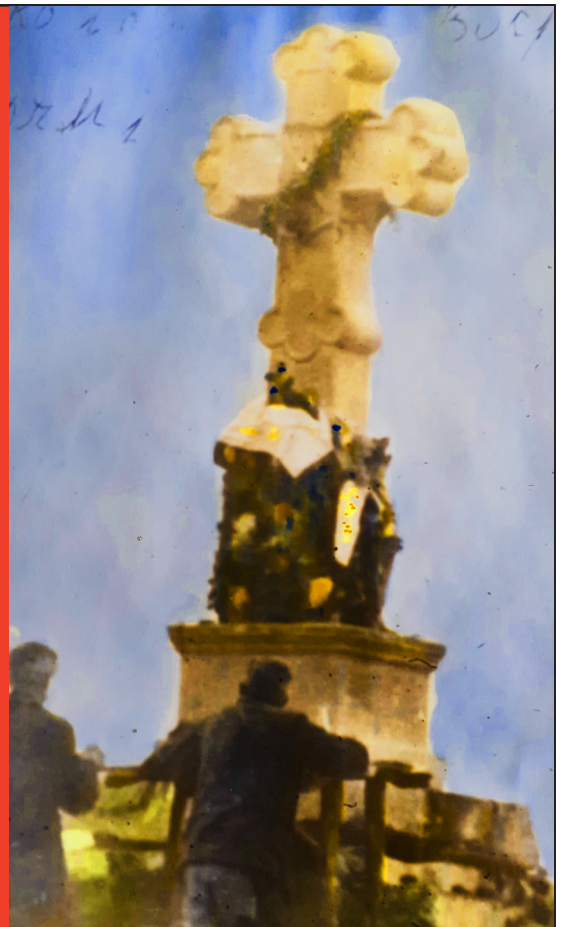
ЦЕРКВА СВ. ОЛЕНИ І КОСТЯНТИНА. 1920-ТІ РОКИ

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ

У 1848 р. на горі було поставлено Хрест на честь скасування панщини.

У 1894 році на Буковину прийшло лихо у вигляді холери. Проте, якщо у навколишніх селах випадки були поодинокі, то у Вашківцях хвороба набула масового характеру. Майже щодня вмирали кілька десятків чоловік. Жодні звичайні заходи не приносили очікуваних результатів. Переломним був момент, коли відразу кілька місцевих мешканців побачили дивний сон — «Діва Марія спустилась з неба на Аннину гору і помолившись наголосила, що коли люди молитимуться на цьому місці протягом двох тижнів, то хвороба відступить». Практично відразу всі місцеві християни (православні, уніати, католики) хресною ходою відправились на «Аннину гору», де, незважаючи на негоду, молилися та співали побожні пісні. Повернувшись на п'ятнадцятий день у місто, люди дізналися про те, що холера зникла і немає жодного хворого.

Незабаром власник землі на вершині «Анниної гори» (Дмитро Цюпало) пожертвував її для церковної громади, яка зветься дерев'яну церкву на честь свв. рівноапостольних Костянтина та Олени.

На Аннину гору люди не припиняли ходити і під час війни, і під час радянської атеїстичної пропаганди.

ІЗ СПОГАДІВ ДМИТРА БОРЦЯ

«... Хрест привезли із села Товтри. там його тесали з суцільного каменя. Його везли волами і залишили внизу біля каплички, бо воли не могли вивезти. І зимою зробили великі сани, і волами вивезли на гору.

Потім, коли до нас прийшов Варус. Він був головою колгоспу. І одного дня прийшли з райкому, сказали, що потрібно навести порядок на горі. Бо на горі зробили базар. Торгували іконами, хрестиками, свічками. Дійшло до того, що у низу є кирниця і зробили пропаганду що мити очі і люди прозрівають. Там дійсно вода хороша. Комуністи сказали, що треба розрушити. Варус сказав, що техніку, людей він дасть, але сам нічого руйнувати не буде. Людей він не заставляв. Зголосилося четверо людей: трое з Вашківців, один - із Слободи-Банилова.

У день, коли мали валити хрести, Аннину гору оціпила міліція, щоби не йшли люди. Вночі, десь у 24 год., великими тракторами і тросами спустили хрести вниз. Великий хрест розсипався на кусочки. Я не помню людей, які валили хрести... Вони всі до року померли.»

ХРЕСТ НА АННИНІЙ ГОРІ. 1970-ТІ РОКИ

19 лютого 1973 р. уповноважений П. Подольський зібрав секретарів райвиконкомів, від яких вимагав остаточно завершити ліквідацію у краї хрестів і каплиць, водночас повідомити йому про наявність у краї проблемних місць з культовими пам'ятками.

Одним із таких була Аннина гора поблизу м. Вашківці Вижницького району. Віруючі М. Олексюк і його побратим на прізвище Веклич збирали підписи на легалізацію розташованих тут культових одиниць, встановили хрести, поширювали думку про чудодійність святого місця.

Колгоспові наказали хрести познімати, а місце «окультурити»: поставити грибок, лавки, створити т. зв. «культурну зону». У зв'язку з цим розпочалося протистояння: люди відновлювали хрести, влада їх знову нищила.

Потім віряни на чолі з М. Олексюком побудували за ніч капличку. Люди, незважаючи на заборону, постійно збиралися на місці, яке вважали святим. Так, у 1973 р. там були зафіксовані збори 7 липня (на свято Івана Хрестителя), 14 серпня (семи мучеників Маккавейських) і 19 серпня (Спаса). На зауваження П. Подольського М. Олексюк заявив: «Яке ви маєте право забороняти мені молитися, хочу молюся дома, хочу на полі».

П. Подольський назвав М. Олексюка релігійним шарлатаном, а його діяльність на

ОГОРОЖА І ХРЕСТ
НА МІСЦІ СПАЛЕНОЇ ЦЕРКВИ СВ. ОЛЕНИ І КОСТЯНТИНА. 1970-ТІ РОКИ

ІЗ СПОГАДІВ ДМИТРА БОРЦЯ

«... Михайло Олексюк... Це він організував базар на горі. Він був жосткою людиною. Вони займалися спекуляцією. Проти комуністів піти ніхто не міг. А він пішов. Його потім засудили за розбій і за спекуляцію. Я був дружинником. Мене взяв участковий його ловити і арештовувати. Він недалеко від мене жив і я відмовився. Олексюк забарикадувався у хаті і виліз на гору. Його викурювали димовими шашками. А він, щоб не задихнутися дихав у комин. Потім здався. Його судили. У тюрму він не пішов. Визнали психічно хворим. Лікувався. І так і помер...»

Анниній горі незаконною, місцевій владі наказав заборонити святкування на Анниній горі. На М. Олексюка уповноважений розпорядився підготувати матеріали і притягнути його до кримінальної відповідальності.

Наприкінці 1980-х радянська влада не забороняла вірянам молитися на горі.

У 1994 році на Анниній горі почали будувати монастир. В даний час монастир відвідують тисячі вірян з різних куточків України та світу.

АННИНА ГОРА. 1980-ТІ РОКИ

УЛАМОК ПОЛАМАНОГО ХРЕСТА ТА НОВИЙ ХРЕСТ ПОСТАВЛЕНИЙ У 1990 Р. ФОТО. 2010 РІК

КАПЛИЦЯ З ХРЕСТОМ. ФОТО. 2020 РІК

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА СВ. ОЛЬГИ ТА ВОЛОДИМИРА

Чільне місце в релігійному житті області, крім Руської Православної Церкви, займали інші традиційні для неї конфесії, серед них Українська Греко-Католицька Церква. Якщо після приходу на терени Чернівецької області радянської влади Православна Церква продовжила своє існування, то стосовно греко-католиків почалася пряма інтервенція, яка призвела до їх повної ліквідації.

ФУНДАМЕНТ ДЗВІННИЦІ, ЯКА БУЛА ПОБУДОВАНА ПЕРЕД ЦЕРКВОЮ. ФОТО. 2020 Р.

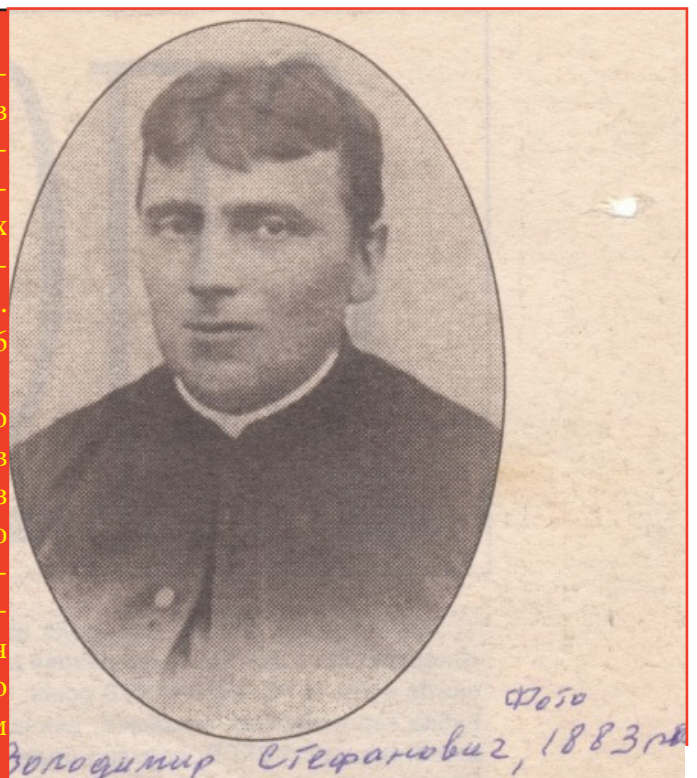
До Львівського псевдособору 1946 р. у Чернівецькій області було 20 греко-католицьких храмів. З них 6 у містах, 8 у селах і 6 на хуторах. У 1947 р. 11 храмів греко-католиків передано під управу Руської Православної Церкви. Влада констатувала, що станом на 1958 р. на території області п'ять священників Української Греко-Католицької Церкви перейшли у православ'я: І. Г. Баран, І. Двоєк, Д. Г. Кость, М. Г. Мартин, М. В. Скаб. Два священники, Малимука й Олексіїв, залишились при попередній вірі й опинилися поза штатом.

Після заборони Української Греко-Католицької Церкви її колишні священники підпадали під особливий контроль органів влади, їхні дії відстежувались. Так, у донесенні про благочинного Вишнівського округу йшлося

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ

Розташована церква св. Михаїла. Парохіальний будинок побудовано в 1876 році. Парохом служив отець Володимир Стефанович. Число дійсних греко-католиків у матірній церкві разом із приєднаними селами становило - 628 осіб. Школа у Вашківцях була систематизована, шестикласна жіноча, чотирікласна чоловіча. Дітей у школі налічувалося 21. Парафія отримувала дотацію від держави у сумі 616 зол. і 84 зол. - на сторожа.

Містечко Вашківці стоїть на дорозі з Чернівців до Вишнівці. Колись невелика вашківецька громада в 1860-му привезла розбірну дерев'яну церковцю з Кутів (Галичини) і дуже тим тішилась, що має свою святиню. Рівно через 100 років в 1960 році від уніатського храму не залишилося навіть і місця. Комуністи подбали, щоб на святому місці нашвидкоруч збудувати "фінські" (фанерні) будиночки. Тяжко прийшлося греко-католикам Буковини відстоювати своє право під небом.

про те, що він у своїй роботі «протягує елементи уніатства, орієнтує на це деяких священиків. Треба вирішити питання, як його позбутися».

До 1960 року у греко-католиків м. Вашківці була своя дерев'яна церква, її збудували ще 1820 року. Але за радянських часів розібрали і з того дерева спорудили ферми для худоби. Все майно з церкви передали до православної церкви Московського Патріархату, і подальша доля його невідома. На місці церкви посаджено сад. Залишився тільки фундамент будівлі, який обріс травой. Досить цікавою відомістю видається архівний документ за яким: «...Значна робота проведена по ліквідації т. зв. «святих місць»... повністю ліквідовано т. зв. «святе місце» в селищі Вашківцях Вижницького району Чернівецької області на горі Ганни...де збирались уніати з різних областей». З цього документу можна довідатись, що Аннина гора була місцем зібрання греко-католиків після знищення їхньої церкви.

Загалом громади Української Греко-Католицької Церкви Чернівецької області після Львівського псевдособору 1946 р. хоч і змушені були стати православними, однак не змирилися зі своїм статусом і продовжували боротьбу за збереження своїх традицій. За свідченнями активістки Я. Гой, до Чернівців часто навідувалися два священики – Єронім і Яків, у миру брати Євгеній і Ярослав Тимчуки, мешканці с. Дуплиська Заліщицького району Тернопільської обл. Єронім працював підпільним викладачем, Яків – єпископом. Вони часто зустрічалися з вірянами на квартирі Н. Кубаренко, сестри Ярослави. Отці відправляли службу Богу, сповідали людей, хрестили дітей, читали проповіді, поки не були арештовані й засуджені на тривалі терміни ув'язнення. Повернувшись з більшовицьких концтаборів, греко-католицькі місіонери продовжували підпільну діяльність аж до легалізації.

Першим священиком, який відвідав сім'ї греко-католиків у м. Вашківцях у 1991 р., хрестив їхніх дітей, був Косило Михайло. Потім кожної неділі Службу Богу відправляв священник Гасинець Василь, який приїжджав із Чернівців. Такі зібрання прихожан організовувала жителька м. Вашківців Петринич Ольга Петрівна.

Перша Служба Божа, на яку прийшло 35 чоловік, відбувалась в оселі Лисана Івана. Поступово кожної неділі збирались у будинку кожного із прихожан.

Велику допомогу у проведенні таких служб надавав декан Чернівецької УГКЦ Сиротюк Валерін, отець Боровий Володимир та Винник Дмитро (він і на сьогоднішній день працює священиком УГКЦ у Вашківцях). Пожертви на будівництво церкви надавали прихожани всіх греко-католицьких церков Буковини.

П'ять років греко-католики орендували приміщення контори Вашківецького хлі-

ІЗ СПОГАДІВ МІСЦЕВОГО ЖИТЕЛЯ МИХАЙЛА (ПРІЗВИЩЕ НЕ НАЗВАНО)

«... Знаєте, нас за Румунії дуже били. Якщо на Галичині поляки до українців відносилися хоч якось, як до людей, що правда, і там своєї біди було, то тут румуни не давали навіть можливості згадати, що ти українець або русин. Били дуже. Я так думаю, що той страх ще і сьогодні у людей є. А от про українську церкву говорити, то це вже не можна було ні при румунах, ні при руських...

Нас є тут (у Вашківцях авт.) багато, - береться перелічувати родини, діди котрих належали до УГКЦ, - Я недавно говорив з Анною і кажу: «Аннице, ходімо до нас, це наша церква, колись цілі вулиці тут жили греко-католиків. Вже можна ходити до свої церкви». А вона каже, що би йшла, але діти і невістки всі йдуть до руської церкви, а там панотець дуже сварить і каже, що тих, котрі йдуть до української церкви, буде виклинати, а старих не будуть ховати на цвинтарі. А потім каже, ви будуйте церкву, а я буду тихо з пенсії вам також давати поміч. Розумієте, тут на Буковині дуже людей страхають всі, то румуни, то комуністи, то московська церква тепер...»

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА СВ. ОЛЬГИ ТА ВОЛОДИМИРА У ВАШКІВЦЯХ.
СУЧАСНИЙ ВИГЛЯД. ФОТО. 2020 Р.

ІЗ СПОГАДІВ МІСЦЕВОГО ЖИТЕЛЯ МИРОСЛАВА САМУЛЯКА

«... Збиралися спочатку і правили служби по домах. Потім М. Григорець виділив нам місце на заводі де був «червоний куток». Було все скромно. Було це у 1991 р. Почали відправляти служби. Потім наша громада почала будувати церкву...»

ІЗ СПОГАДІВ МІСЦЕВОГО ЖИТЕЛЯ ДМИТРА БОРЦЯ

«... Там, де були побудовані «фінські будиночки» там була греко-католицька церква. перед церквою була дзвінниця. На проході стояв величезний дзвін. Сама церква була з дуже великого дерева. Такі колоди були дерева, що я удивлявся. Я не міг охопити руками... Коли цю церкву руйнували я був місцевим депутатом. Але тоді депутати нічого не вирішували. Вирішувала партія...»

бозаводу (директор Григорець М. П.), а в 2004 році почали своїми силами (під керівництвом о. Винника Дмитра) будувати церкву. Закінчили будівництво у 2006 році. Кількість прихожан зросла до 50 чоловік. Ця богоугодна подія освячення церкви відбулася у неділю, 28 жовтня, у м. Вашківці Вижницького деканату. Знаковість посвячення УГКЦ у Вашківцях полягає в тому, що навіть невелика громада, об'єднавшись у вірі, у стремлінні до вищого, має силу творити знаменні діла.

В даний час править службу отець Андрій.

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Є у Вашківцях справжній костел. Костел Успіня Пресвятої Диви Марії побудовано на початку 20-х років XIX століття і освячено у 1826 році. Наприкінці XIX століття католицька громада міста налічувала 1,7 тисяч прихожан, яких обслуговував отець Вінцент Свобода. У 1903 році його змінив Вінцент Рокинський, а з 1912 по 1929 роки, коли кількість вірних досягла 2 тисяч, громадою опікувався отець Марцель Завадовський.

МАРЦЕЛЬ ЗАВАДОВСЬКИЙ
(MARCELI ZAWADOWSKI)

Складною була ситуація і в римо-католицьких громадах. Проте, на відміну від греко-католиків, вони не зазнавали таких гонінь. Принаймні мали можливість легально діяти.

Станом на 1944 р. у Чернівецькій області діяло 16 костелів, навколо яких групувалося близько 4 тис. вірян. Це були, як правило, представники польської національності. У м. Чернівці мешкало приблизно 1200 віруючих-католиків. До Другої світової війни на Північній Буковині функціонувало 50 костелів, які обслуговували 50 тис. католиків, значна частина яких потім виїхала в Польщу. З приводу еміграції польської нацменшини радянські ідеологи виправдовувались впливом на них закордонної пропаганди: «У планах ідеологічної інтервенції в СРСР важливе місце надається (...) розпалюванню екстремістських настроїв серед віруючих католиків, спроба при-

щепити у їх середовищі еміграційні настрої».

У п'ятдесятих роках XX ст. кількість поляків-католиків на теренах Чернівецької області зменшилась, їх налічувалось понад дві тисячі осіб і вони гуртувалися у 14 костелах,

ІЗ СПОГАДІВ ФЕЛІКСА БОНЯКОВСЬКОГО (FELIKS BONIAKOWSKI), ЯКИЙ У ПОВОЄННИЙ ВИЇХАВ ІЗ ВАШКІВЦІВ ДО ПОЛЬЩІ.

«... Для Фелікса Боняковського Буковина - це Вашківці, а Вашківці - це сад поруч із сімейним будинком з видом на Черемош. Вид спокою, широка річка, яка після дощу в горах перетворювалася на мурливе чудовисько. У той час це була прикордонна річка. Сад був на румунському березі, на іншому, кидаючи каміння, була Польща...

... Там поляки, як, мабуть, ніде більше, не показали, що вони можуть інтегруватися. Крім того, там був замовлений світ. Євреї займалися торгівлею, поляки займалися ремеслами, а українці займалися землеробством. Ми жили у великій гармонії. Так людина поважала людину. Не сталося, щоб поляк ходив перед церквою і не знімав шапки, або українець не робив того ж перед церквою. І було багато народів, жили навіть турки та татари. Коли були погроми, українські сусіди не відмовляли у допомозі. Польські агітатори сіяли розгубленість і навіть вбивали своїх...

... Церква була головним центром. У шість років моя мати вела до ризниці. Пізніше, коли людей було все менше і менше, я органістом. На сьогоднішній день для мене найвищим авторитетом у житті є

отець Марцель Завадовський, священник у Вашківцях, який був не лише великим духовником, а й патріотом. У нього було багато проблем з цим, як від гестапо, так і пізніше від більшовиків. До речі, не вистачало багато, і навіть пан Фелікс...

... Я пам'ятаю день, коли до церкви приїжджала радянська комісія». Три людини. Українець зняв шапку, скинув єврей, але не скинув російський солдат. Коли вони піднімалися на вежу, останній вдарився головою об низьку стелю, вдарив себе і шапка впала з нього. «О, як ваш Бог карає вас», - сказав він і піднявся на вежу. На щастя, він ковзав по пташиному посліду, і ми його лякали гнилою стелею. Він не знайшов ні прихованого прапора, ні церковних коштовностей...

що згодом були закриті, та обслуговувались 2-ма римо-католицькими ксьондзами.

Костел закрила радянська влада у 1949 році, перетворивши його на кінотеатр. Власне сьогодні будівля більш нагадує саме кінотеатр, ніж костел. З переказів людей стала відома досить цікава історія.

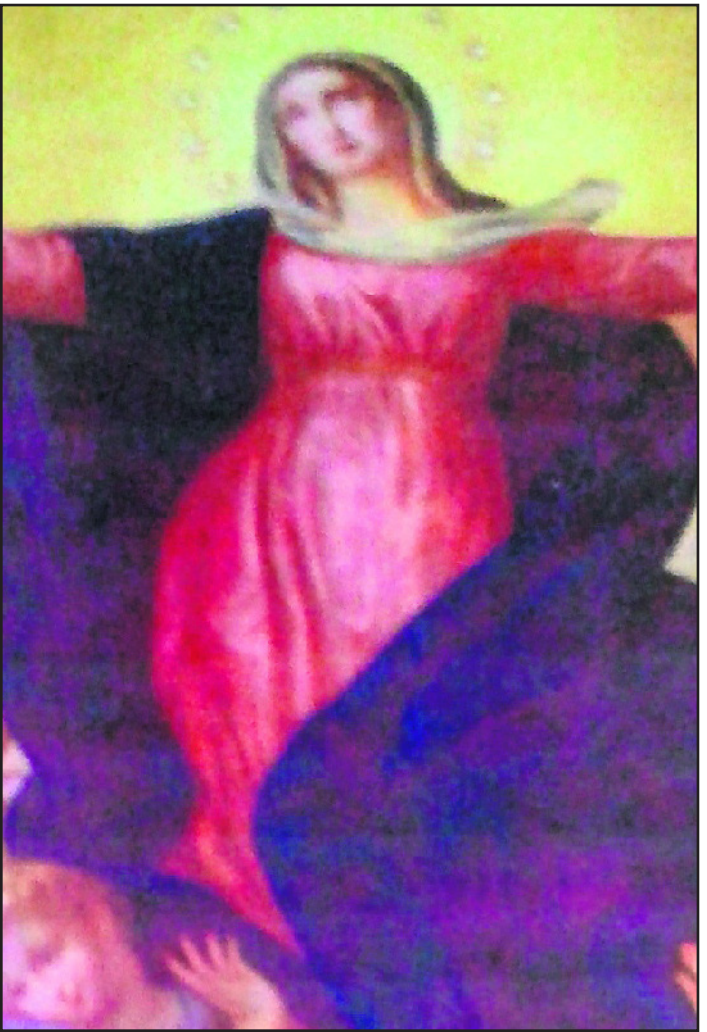
Перший директор кінотеатру був атеїстом. У зв'язку з тим, що йому не знайшлося житла, було дано дозвіл оселитися в кінотеатрі. Кімнатку сім'я облаштувала у колишній вівтарній частині храму. Через декілька місяців директора кінотеатру і його дружину було паралізовано. Подальша його доля не відома.

Кінотеатр повноцінно працював до 90-х років. В 90-ті був закритий, а на початку 2000-го році переданий римо-католикам. Зібрання проводилися в неділю. На богослужіння приходило з десятків людей. Через декілька місяців зібрання припинилися. Віряни стали відвідувати Богослужіння в Чернівцях.

В цьому році постало питання про подальшу долю цієї будівлі. Було замінене дах будівлі, який протікав. З розмови із міським головою стало відомо, що проводити реконструкцію кінотеатру не будуть. Відновити костьол теж не можливо.

У 2016 році представники римо-католицької громади через суд повернули приміщення собі.

На даний час костел не діючий. Священника немає, та й громада відвідує богослужіння у Чернівцях.

ІКОНА УСПІННЯ.
ВИВЕЗЕНА Ф. БОНЯКОВСЬКИМ.
ЗНАХОДИТЬСЯ У У ХРАМІ В ПШИТОЦІ.
(PRZYTOKU)

ІЗ СПОГАДІВ МІСЦЕВОГО ЖИТЕЛЯ ДМИТРА БОРЦЯ

«... У костьолі був орган. То така гарна була архітектура, такі були гарні ворота і на воротах стояли дзвони. Коло костьолу був будинок священника. Тепер це приміщення бібліотеки. Польська церква була закрита. Вони думали-думали і відкрили кінотеатр. У 1949 році не було поляків, які б відстояли церкву. Вони всі виїхали після війни. Спеціально стояли ешелони у Вашківцях і сім'ї виїхали.

КОСТЕЛ УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ. ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ КІНОТЕАТР.
ФОТО. 2019 РІК

МІСЦЕ, ДЕ ЗНАХОДИЛИСЬ МОГИЛИ СВЯЩЕННИКІВ. ЗА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ВСЕ БУЛО
ЗРІВНЯНО З ЗЕМЛЕЮ. ФОТО. 2020 РІК